

Asia: VN/846/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Justitieministeriet har berett högsta förvaltningsdomstolen tillfälle att ge ett utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till Ålands självstyrelselag. I propositionen föreslås att en helt ny självstyrelselag för Åland stiftas. Den ska ersätta 1991 års självstyrelselag och blir den i ordningen fjärde självstyrelselagen. Syftet är att modernisera lagen och att ge möjligheter att utveckla självstyrelsen på ett smidigare sätt än vad nu är fallet.

I sitt utlåtande 13.9.2017 har högsta förvaltningsdomstolen granskat Ålandskommitténs slutbetänkande Ålands självstyrelse i utveckling. Kommittébetänkandet har granskats främst med tanke på den dömande makten och förvaltningsrättskipningen. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt utlåtande att riktlinjerna till denna del på det hela taget var väl underbyggda. Högsta förvaltningsdomstolen noterar att de iakttagelser och reservationer som framförts avseende kommittébetänkandet har beaktats vid beredningen av utkastet till regeringens proposition. Högsta förvaltningsdomstolen har fortsättningsvis granskat det aktuella utkastet främst med tanke på den dömande makten och förvaltningsrättskipningen.

Högsta förvaltningsdomstolen anför som sitt utlåtande följande:

1. Lagstiftningskontrollen

I 33–34 § i lagförslaget finns bestämmelserna om lagstiftningskontroll av landskapslagar och republikens presidents vetorätt. Förfarandet avses ändras så att förutsättningen för användningen av vetorätt är att ett gemensamt utlåtande av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen

har inhämtats. Till paragrafen föreslås ett nytt 2 moment om sammansättningen i högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen då ett gemensamt utlåtande över en antagen lagtingslag utarbetas. Utlåtandet utarbetas av en sammansättning med tre ledamöter från högsta domstolen och två från högsta förvaltningsdomstolen jämte en föredragande, som står i tjänsteförhållande till högsta domstolen. Ändringen stämmer överens med de högsta domstolarnas ställningstaganden, enligt vilka det skulle vara ändamålsenligt och önskvärt att vardera domstolens sakkunskap kunde utnyttjas vid lagstiftningskontrollen. Högsta förvaltningsdomstolen understöder den föreslagna bestämmelsen.

Noteras kan att frågeställningar som avser ett utökat formellt samarbete mellan de högsta domstolarna, inklusive möjligheten till gemensamma remissutlåtanden och sammansättningar, generellt har varit föremål för ett skilt utredningsarbete (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2020:6). På grund av sin säregna karaktär lämpar sig emellertid det föreslagna samarbetet vid lagstiftningskontrollen av landskapslagar att förverkligas åtskilt för sig.

2. Den dömande makten

Lagförslaget 39 § gäller överklagande av förvaltningsbeslut. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt utlåtande 13.9.2017 att bestämmelsens dåvarande formulering "om överklagbarhet och rätten att överklaga förvaltningsbeslut" var för snäv i förhållande till sitt syfte. Högsta förvaltningsdomstolen anser att formuleringen i lagförslaget "överklagande av förvaltningsbeslut" är motiverad.

3. Ärenden som gäller Europeiska unionen

Enligt 84 § i lagförslaget skulle staten och Åland kunna jämka ett ansvarsbelopp som utdömts av Europeiska unionens domstol. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt utlåtande 13.9.2017 att en dylik tvist mellan staten och Åland är av en offentlighetsrättslig natur och därför hänför sig till förvaltningsrättskipningens område enligt vad som avses i 3 § 2 mom., 98 § och 99 § i grundlagen och att ändring i beslut av Delegationen för Ålandsärenden i dylika tvister borde ske genom besvär i förvaltningsdomstol.

I 84 § i lagförslaget föreslås att om det uppstår oenighet mellan staten och Åland om ansvaret, kan Delegationen för Ålandsärenden ta ställning till saken och vid behov bedöma förutsättningarna för jämkning av ansvarsbeloppet. Om parterna inte nöjer sig med delegationens ställningstagande,

avgörs saken av högsta förvaltningsdomstolen. Med hänvisning till det som framförts ovan angående tvistens offentligrättsliga natur välkomnar högsta förvaltningsdomstolen förslaget.

4. Delegationen för Ålandsärenden

Lagförslagets 25 § gäller skiljande av ledamot och suppleant i Delegationen för Ålandsärenden från sitt uppdrag. Enligt paragrafens 1 mom. är en ledamot eller en suppleant, som har förlorat sin förmåga att fullgöra sitt uppdrag, skyldig att lämna uppdraget, men kan skiljas från uppdraget endast genom laga kraft vunnit beslut av domstol. I paragrafens 2 mom. föreslås det att en enhällig delegation själv ska kunna ansöka om att ledamoten eller suppleanten skiljs från uppdraget. Eftersom delegationen närmast är ett förvaltningsorgan föreslås det att ärendet hänförs till förvaltningsdomstolslinjen. Det föreslås att ansökan om skiljande från ett delegationsuppdrag ska väckas vid Ålands förvaltningsdomstol. Det föreslagna lagrummet anger att delegationens beslut kan verkställas innan det har vunnit laga kraft och av motiveringarna framgår vidare att "Delegationens enhälliga beslut om skiljande av en medlem eller en suppleant från uppdraget är till sin natur sådant att det vid behov bör kunna verkställas innan det har vunnit laga kraft." Emedan Delegationen enligt lagtexten endast fattar beslut om att väcka ett ärende det vill säga lämna en ansökan hos förvaltningsdomstolen, torde Ålands förvaltningsdomstols avgörande vara det beslut som vid behov ska kunna verkställas innan det vunnit laga kraft. En sådan bestämmelse är emellertid inte nödvändig, eftersom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden inte utgör hinder för verkställighet av beslutet i ett sådant ärende där det behövs besvärstillstånd, vilket är fallet då man söker ändring i ett dylikt beslut av Ålands förvaltningsdomstol. Ifall avsikten däremot är att avstänga ledamoten från sitt uppdrag under handläggningen av ärendet vid förvaltningsdomstolen, bör en annan formulering övervägas.

5. Övrigt

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar avslutningsvis att det ännu kunde vara skäl att språkgranska det finska utkastet för att försäkra att det motsvarar den svenska texten så entydigt som möjligt.

Utlåtandet har beretts av justitierådet Juha Lavapuro, kanslichef Emil Waris och referendarierådet Jenny Rebold och det har behandlats i högsta förvaltningsdomstolens kanslisession 6.9.2021.

President Kari Kuusiniemi

Kanslichef Emil Waris

Waris Emil
Korkein hallinto-oikeus